

Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova

Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”

"Aprob"

Directorul Centrului de Excelență în
Educație Artistică „Ștefan Neaga”,

Dr. Perju Gheorghe

"10" octombrie 2017

Curriculumul modular

S.02.O.028 Canto. Ansamblul vocal II

Specialitatea
21510 Canto

Calificarea
265213 Artist vocalist

Chișinău, 2017

Curriculumul a fost elaborat în cadrul Proiectului *EuropeAid/133700/C/SER/MD/12*
"Asistență tehnică pentru domeniul învățământ și formare profesională
în Republica Moldova",
implementat cu suportul financiar al Uniunii Europene

Autori:

1. **Daniță Tatiana**, doctor în studiul artelor, Mastru în Artă, grad didactic superior, profesoară a Centrului de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”.
2. **Moscovciuc Natalia**, master în Arte (Canto academic), grad didactic II, profesoară a Centrului de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”.
3. **Margarit Natalia**, Mastru în Artă, solistă a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”, profesoară a Centrului de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”.

Aprobat de:

Consiliul metodic științific al Centrului de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”.

Director

Perju Gheorghe
"10" octombrie 2017

Recenzenți

1. **Cvasniuc Ion**, Mastru în Artă, Artist al Poporului, solist al TNOB, conf. univ. al AMTAP.
2. **Balan Tatiana**, master în științe ale educației, grad didactic I, profesoară a Centrului de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”.

Adresa Curriculumului în Internet:

Portalul național al învățământului profesional tehnic
<http://www.ipt.md/ro/produse-educationale>

Cuprins

I. Preliminarii	4
II. Motivația, utilitatea disciplinei pentru dezvoltarea profesională.....	4
III. Competențele profesionale specifice disciplinei.....	5
IV. Administrarea disciplinei.....	5
V. Unitățile de învățare	5
VI. Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare	7
VII. Studiu individual ghidat de profesor	7
VIII. Lucrările practice recomandate	8
IX. Sugestii metodologice	8
X. Sugestii de evaluare a competențelor profesionale	9
XI. Resursele necesare pentru desfășurarea procesului de studii	10
XII. Resursele didactice recomandate elevilor	11

I. Preliminarii

Statutul curriculumului. Prezentul Curriculum modular *Canto. Ansamblu vocal II* reprezintă un document de tip reglator pentru realizarea procesului de formare profesională a specialiștilor conform Nomenclatorului domeniilor de formare profesională al specialităților și calificărilor pentru învățământul profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar ce asigură elevilor obținerea calificării profesionale pentru specialitatea *Canto*. Prezentul Curriculum este conceput în corespundere cu prevederile documentelor de politici educaționale și în conformitate cu Planul de învățământ în vigoare.

Scopul curriculumului. Acest curriculum are drept scop crearea condițiilor optime pentru elevi de a asimila materialul teoretic-aplicativ stabilit și a stăpâni competențele specifice, apelând la triada didactică *predare-învățare-evaluare* într-un ritm adecvat. În egală măsură, conținuturile curriculare vor motiva și asigură curiozitatea, dorința elevului pentru dezvoltarea sa în calitate de ***interpret de muzică vocală***.

Unitatea de curs „Canto. Ansamblul vocal II” este una din șirul unităților de curs de specialitate, care constituie elementul principal și distinctiv de formare profesională ce asigură elevilor obținerea calificării *265213 Artist vocalist (operă și de cameră)*.

Pre-condiții. Pentru parcurgerea acestui modul de formare profesională este obligatorie parcurgerea conținuturilor unităților de curs din semestrul 01, ceea ce asigură continuitatea academică și obținerea finalităților educaționale.

Beneficiarii curriculumului. Curriculumul este destinat:

- cadrelor didactice din instituțiilor de învățământ profesional tehnic, care trebuie să proiectare activitatea didactică și să asigure condiții de formare profesională de calitate;
- autorilor de manuale și de ghiduri metodologice;
- elevilor care își fac studiile la specialitatea în cauză;
- membrilor comisiilor pentru examenele de calificare;
- membrilor comisiilor de identificare, evaluare și recunoaștere a rezultatelor învățării.

II. Motivația, utilitatea modului pentru dezvoltarea profesională

Unitatea de curs „Canto. Ansamblul vocal II”, preconceptă în Planul de învățământ ca și unitate de curs de specialitate (S), obligatorie (O), reprezintă un modul din șirul modulelor ce alcătuiesc elementul distinctiv al programei de formare profesională pentru specialitatea *Canto* și un **modul formativ** în teoria și interpretarea artei vocale.

Arta cântului fiind un proces complex, unitatea de curs va urmări atât procesul de formare a aptitudinilor vocale individualizate, cât și implementarea elementelor de tehnică vocală în interpretarea vocalizelor și a pieselor vocale.

Deoarece fiecare student este un unicat fiziologic și psihologic; este posesorul unui aparat vocal, a unui instrument vocal unic prin construcție și funcționare, activitățile se desfășoară în mod individual, având la bază un studiu sistematic și sistemic, fundamentat pe exerciții-acțiuni intersenzoriale la care se va adăuga elementul vizual, auditiv și motric în diferitele lor aspecte.

III. Competențele profesionale specifice modului

Competențele specifice modului (CS) sunt:

- CS1. Aplicarea funcțională a aparatului fonator și a procesului de emisie vocală;
- CS2. Demonstrarea tehnicii vocale elementare în interpretarea vocalizelor;
- CS3. Interpretarea pieselor preclasice;
- CS4. Modelarea elementară a frazei muzicale în procesul interpretării.

IV. Administrarea modului

Semestrul	Numărul de ore			Modalitatea de evaluare	Numărul de credite	
	Total	Contact direct				Lucrul individual
		Prelegeri	Practică/ Seminar			
II	90	-	60	30	Ex	3

V. Unitățile de învățare

Unități de competență	Unități de conținut	Abilități
1. Interfuncționalitatea părților componente ale aparatului vocal		
UC1. Raportarea funcțiilor aparatului fonator în procesului de emisie vocală	1.1 Structura sistemului de emisie vocală: <ul style="list-style-type: none"> - organul respirator - aparatul vibrator - cavitățile de rezonanță - sistem muscular și nervos 1.2 Modul de funcționare și rolul părților componente ale aparatului vocal 1.3 Interdependența părților componente a aparatului vocal în formarea și modelarea sunetului 1.4 Funcționarea propriu-zisă a sistemului de emisie vocală – procesul de cântare	A1. Enumerarea organelor sistemului de emisie vocală; A2. Descrierea modului de funcționare a aparatului vocal; A3. Localizarea părților componente a propriului aparat; A4. Demonstrarea funcționării aparatului vocal în exerciții de înviore a vocii și interpretarea propriu-zisă; A5. Folosirea rațională a respirației; A6. Aplicarea coerentă a aparatului vibrator; A7. Evaluarea propriului model de emisie a sunetului; A8. Autocontrolul interfuncționării părților componente ale aparatului vocal A9. Evaluarea coraportului structural al aparatului anatomo-fizico-neurologic.
2. Elementele de bază ale tehnicii vocale aplicate în vocalize		
UC2. Aplicarea elementelor de bază a tehnicii vocale în interpretarea vocalizelor.	2.1 Tipurile de respirație; 2.2 Clasificarea vocalelor; 2.3 Formarea vocalelor în cânt; 2.4 Clasificarea și formarea consoanelor în cânt; 2.5 Pregătirea aparatului vocal pentru interpretare; 2.6 Etapele de studiere a vocalizelor; 2.7 Stabilirea și depășirea dificultăților de interpretare;	A10. Recunoașterea și enumerarea tipurilor de respirație; A11. Executarea gimnasticii respiratorii; A12. Executarea exercițiilor de consolidare a respirației; A13. Executarea exercițiilor de cultivare a aparatului vocal; A14. Cântarea uniformă a vocalelor pe aceeași treaptă; A15. Vocalizarea uniformă a sunetelor în motive scurte

	2.8 Interpretarea vocalizei.	(ascendent și descendent); A16. Descifrarea vocalizei; A17. Intonarea vocalizei pe diferite vocale; A18. Formarea sunetelor ținând cont de dinamica și modulul de conducere a sunetului propriu vocalizei; A19. Cântarea pasajelor de teșitură cu dificultate sporită; A20. Interpretarea propriu-zisă a vocalizei; A21. Evaluarea interpretării vocalizei.
3. Piese vocale preclasice și interpretarea lor		
UC3. Interpretarea expresivă a pieselor preclasice.	3.1 Piese preclasice din perspectiva istorico-estetică; 3.2 Caracteristica generală a stilului preclasic; 3.3 Genuri muzicale vocale ale epocii și exponenții de vază ai ei; 3.4 Adnotarea muzical-teoretică a piesei; 3.5 Studierea textului muzical-literar a creației; 3.6 Interpretarea propriu-zisă a pieselor.	A22. Caracterizarea epocii preclasice; A23. Recunoașterea genurilor vocale ale epocii preclasice; A24. Nominalizarea compozitorilor din epoca preclasică; A25. Adnotarea creației: prezentarea istorico-estetică; elementele de muzical-teoretice și de structură; plan interpretativ; A26. Descifrarea creației; A27. Solfegierea și cântarea piesei pe diferite vocale; A28. Cântarea cu text literar în limba originală a piesei; A29. Prelucrarea pasajelor de teșitură și cu dificultate sporită; A30. Cântarea pasajelor muzicale în raport cu nuanțele dinamice specifice, caracterul creației și tempoul; A31. Crearea mentală a concepției de interpretare; A32. Interpretarea piesei ținând cont de concepția de interpretare prestabilită; A33. Evaluarea interpretării.
4. Fraza muzicală ca și element esențial al actului de interpretare vocală		
UC4. Interpretarea afectivă ținând cont de fraza muzicală	4.1 Fraza muzicală – unitate fundamentală a textului muzical; 4.2 Criterii de analiză a frazei: - aspecte structurale; - aspecte tonale. 4.3 Tipologia frazelor; 4.4 Varietatea modalităților de conducere a sunetelor în frază; 4.5 Importanța nuanțelor dinamice în obținerea frazei muzicale; 4.6 Aptitudinile muzicale & fraza muzicală; 4.7 Actul de Interpretare vocală prin prisma frazei muzicale.	A34. Recunoașterea frazelor în textul muzical; A35. Delimitarea părților constitutive ale frazei; A36. Realizarea importanței frazării pentru expunerea imaginii artistice; A37. Frazarea propriu-zisă în piesele aflate în studiu; A38. Aplicarea variată a modalității de conducere de sunetului; A39. Aplicarea nuanțelor dinamice în dependență de fraza muzicală; A40. Demonstrarea aptitudinilor muzicale în procesul de formare a frazei muzicale; A41. Interpretarea afectivă a pieselor vocale.

VI. Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare

Nr. crt.	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Total
			Prelegeri	Practică/ Seminar	
1.	Interfuncționalitatea părților componente ale aparatului vocal	12	-	8	4
2.	Elementele de bază ale tehnicii vocale aplicate în vocalize	24	-	16	8
3.	Piese vocale preclasice și interpretarea lor	30	-	20	10
4.	Fraza muzicală ca și element esențial al actului de interpretare vocală	24	-	16	8
	Total	90		60	30

VII. Studiu individual ghidat de profesor

Materii pentru studiul individual	Produse de elaborat	Modalități de evaluare	Termeni de realizare
1. Interfuncționalitatea părților componente ale aparatului vocal			
1.1 Funcționarea părților componente a aparatului fonator	1.2 Audierea materialului video	Prezentarea materialului video audiat	2 săptămână
2. Elementele de bază ale tehnicii vocale aplicate în vocalize			
2.1 Exerciții de înviorare a vocii	2.1.1 Executarea gimnasticii respiratorii 2.1.2 Executarea exercițiilor de înviorare a vocii 2.1.3 Executarea exercițiilor de cultivare a aparatului vocal	Ilustrarea exercițiilor îndeplinite	6 săptămână
2.2 Formarea vocalelor în cânt	2.2.1 Exersarea formării uniforme a 2.2.2 Cântarea vocalelor pe sunete lungi 2.2.3 Exersarea aplicației de vocale pe aceeași treaptă 2.2.4 Cântarea uniformă a vocalelor pe aceeași treaptă 2.2.5 Vocalizarea uniformă a sunetelor în motive scurte		
2.3 Aplicarea tipurilor de respirație	2.3 Executarea exercițiilor de consolidare a respirației		
2.4 Interpretarea expresivă a vocalizei	2.4.1 Descifrarea vocalizei 2.4.2 Cântarea repetată a vocalizei		
3. Piese vocale preclasice și interpretarea lor			
3.1 Adnotarea muzical-teoretică a unei piese propuse spre studiere	3.1 Adnotare succintă pe suport de hârtie	Prezentarea adnotației	12-13 săptămână
3.2 Interpretarea pieselor vocale	3.2.1 Descifrarea pieselor 3.2.2 Cântarea repetată a creațiilor în dinamică, tempou, caracter ținând cont de mesajul artistic	Cântarea expresivă a creațiilor din program	

3.3 Piese vocale de proporții mici interpretate de artiști celebri	3.3 Audierea pieselor în studiu interpretate de artiști celebri	Comentarea versiunilor audiate Prezentarea celei mai calitative versiuni de pe portalul youtube	
4. Fraza muzicală ca și element esențial al actului de interpretare vocală			
4.1 Fraza muzicală în viziunea artiștilor celebri	4.1.1 Vizionarea unui spectacol de operă <i>live</i>	Împărtășirea impresiilor de pe urma vizionării	14 săptămână
	4.1.2 Proiect pe suport de hârtie sau Power Point despre un artist de operă cu renume național sau internațional	Prezentarea proiectului	15 săptămână

VIII. Lucrările practice recomandate

Unități de învățare	Lucrări practice
1. Interfuncționalitatea părților componente ale aparatului vocal	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de prelucrare a aparatului vocal
2. Elementele de bază ale tehnicii vocale aplicate în vocalize	<ul style="list-style-type: none"> • Gimnastică respiratorie • Exerciții de disciplinare a respirației • Exerciții de emiterie a sunetului • Exerciții de vocalizare a sunetelor • Cântarea intervalelor, arpeggiilor și frazelor mici • Exerciții de prelucrare a intonației • Interpretarea a 2-3 vocalize
3. Piese vocale preclasice și interpretarea lor	<ul style="list-style-type: none"> • Interpretarea a 1-2 piese din perioada preclasică
4. Fraza muzicală ca și element esențial al actului de interpretare vocală	<ul style="list-style-type: none"> • Interpretarea repetată a pieselor vocale cu scopul obținerii frazei muzicale de calitate • Vizionarea unui spectacol de operă <i>live</i> • Proiect pe suport de hârtie sau Power Point despre un artist de operă cu renume național sau internațional

IX. Sugestii metodologice

Unul dintre principiile fundamentale ale educației, stipulate în noul Cod este principiul centrării educației pe beneficiarii acesteia – pe elevi. De altfel, în didactica artei vocale centrarea pe elev a fost și rămâne o condiție obligatorie, dictată de structură psiho-somatică fonatoare și artistică individuală. Profesorul stand față în față cu elevul v-a individualiza metodele de predare, exercițiile aplicate în conformitate cu abilitățile și capacitățile individuale ale elevului.

Studiul artei cântului va cuprinde două componente: una tehnic-vocală și alta artistică-interpretativă. Abordarea graduală a repertoriului se impune în mod obligatoriu, iar strategiile de proiectare și organizare a demersului educațional în vederea formării la elevi a competențelor pentru fiecare în parte le revine profesorilor. Activitățile practice vor fi efectuate în funcție de specificul vocii și de posibilitățile individuale ale fiecărui elev: de la cele mai simple la cele complexe.

Specialitatea *Canto*, fiind una din specialitățile cu tradiții seculare, este bazată pe competențe evaluate în timp, care își păstrează actualitatea și rezistă tuturor schimbărilor social-economice. Datorită acestui fapt putem constata elementul conservativ al domeniului didactic

bazat pe metode tradiționale: *explicația, demonstrația, exercițiul* etc. Un element distinct al metodelor aplicate în semestrul de inițiere îl va constitui *imitarea* în toate aspectele ei.

Nr. crt.	Unități de învățare	Tehnici, metode, procedee
1.	Interfuncționalitatea părților componente ale aparatului vocal	Discuția dirijată, explicarea, observarea, demonstrarea, exersarea
2.	Elementele de bază ale tehnicii vocale aplicate în vocalize	Explicarea, demonstrarea, exersarea, algoritmizarea
3.	Piese vocale preclasice și interpretarea lor	Discuția dirijată, explicarea, exersarea, algoritmizarea, demonstrarea, observarea, simularea, stimularea imaginației, asemănarea și contrastul, dramaturgia emoțională, stimularea emoțională
4.	Fraza muzicală ca și element esențial al actului de interpretare vocală	Demonstrarea, stimularea imaginației, stimularea emoției

Programele de studiu vor cuprinde:

- vocalize/studii acompaniate din autori consacrați: F. Abt, G. Concone, N. Vaccai, G. Zeidler etc.;
- piese arii, canzone, madrigale din creația compozitorilor preclasici: G. Caccini, Cl. Monteverdi, D. Scarlatti, F. Dowland, H. Purcell, A. Vivaldi;
- lieduri sau prelucrări din creația muzicală românească a compozitorilor: Ed. Caudella, E. Mezzetti, Al. Flechtenmacher, C. Porumbescu, G. Dima etc.
- lieduri sau prelucrări din creația națională a compozitorilor din Republica Moldova: L. Berov, Gl. Ceaicovschi-Mereșanu, N. Chiosa, D. Gherșfelid, D. Gheorghită etc.

X. Sugestii de evaluare a competențelor profesionale

Predarea în mod individual a modulului, oferă profesorului de canto posibilitatea evaluării permanente a rezultatelor învățării. Profesorul va aplica evaluarea curentă la fiecare lecție, ghidând și la necesitate corijând procesul de obținere a dexterităților tehnice și interpretative la discipoli.

Pe parcursul semestrului se vor organiza 2 evaluări:

- evaluare sumativă în formă de *Concert academic* public (săptămâna 7-8);
- evaluare finală în formă de *Examen* – evoluare publică (finele semestrului).

Pentru **Concertul academic** elevii vor pregăti:

1. Vocaliză/studiu
2. Piesă sau arie preclasică

Programul de **Examen** va conține:

1. Vocaliză/studiu
2. Piesă/Arie preclasică
3. Lied clasic sau romantic
4. Lied/ prelucrare din repertoriul național

Criteriile de apreciere în cadrul formelor de evaluare academică se desprind din însăși scopul procesului de învățământ al secției *Canto*: formarea artistului-vocalist. Aceste criterii se referă la existența și dezvoltarea calităților vocale reflectate în repertoriul prezentat, la nivelul de tehnică vocală raportat la exigențele acestui modul de studiu respectiv și la totalitatea mijloacelor artistice, culturale și intelectuale cu care studentul realizează programul prezentat.

La evaluarea competențelor de specialitate se va ține cont de următoarele *criterii de evaluare*:

1. Interpretarea reușită a programei;
2. Redarea expresivă a mesajului muzical;
3. Realizarea obiectivelor tehnico-interpretative ale programului propus;
4. Redarea justă a stilului și genului creațiilor prezentate;
5. Ținuta scenică (auto-control);
6. Complexitatea și originalitatea repertoriului.

Se propune și o fișă de evaluare a prestației elevilor¹:

Nr. crt.	Numele și prenumele elevului	Program de concurs	Criterii de evaluare			Punctaj obținut	Punctaj mediu final
			Fidelitatea respectării partituri și gradul de dificultate	Realizare tehnică și realizare stilistică	Creativitate, personalitate și expresivitate interpretativă		
Limite de punctaj			0-35	0-35	0-30	0-100	
1.		Vocaliza					
		Piesa I					
		Piesa II					
		Piesa III					
2.		Vocaliza					
		Piesa I					
		Piesa II					
		Piesa III					
3.		Vocaliza					
		Piesa I					
		Piesa II					
		Piesa III					
Membrul comisiei			Semnătura				

XI. Resursele necesare pentru desfășurarea procesului de studii

Pentru desfășurarea calitativă și eficientă a modului *Canto și ansamblu vocal I* sunt necesare condițiile elementare: clasă spațioasă, pian, oglindă și scaune. Pentru utilizarea mijloacelor vizuale e necesară dotarea sălii de studiu cu calculator, proiector, ecran, acoperire wi-fi.

¹Fișa de evaluare nu este un formular de apreciere obligatorie și poartă un caracter sugestiv. Este propus doar pentru a facilita procesul de evaluare și a minimaliza posibilitatea interpretării subiective a evaluării. În cazul când se recurge la fișă, punctajul se va împărți la 10 pentru a fixa nota. Ex: punctaj 78. 78 : 10 = 7,8.

Mijloacele didactice vor conține literatura de specialitate, manuale, note muzicale, materiale didactice corespunzătoare.

XII. Resursele didactice recomandate elevilor

Subiecte teoretice

Nr. crt.	Denumirea resursei	Locul în care poate fi consultată/ accesată/ procurată resursa	Numărul de exemplare disponibile
1.	Botez, D. D. <i>Tratat de cânt și dirijat coral</i> . Vol. I. București: Editura muzicală, 1982.	Biblioteca CEEA „Ștefan Neaga”	
2.	Costrîțchi, M. <i>Ghid de implementare a curriculumului modernizat în învățământul liceal. Canto academic</i> . Chișinău, 2008. 119 p.	Biblioteca CEEA „Ștefan Neaga”	
3.	Gagim, I. <i>Dicționar de muzică</i> . Chișinău: Știința, 2008. 210 p.	Biblioteca CEEA „Ștefan Neaga”	
4.	Pinghireac, E. <i>Arta cântului vocal</i> . București: Editura fundației „România de mâine”, 1999.	Biblioteca CEEA „Ștefan Neaga”	
5.	Rusu, A. <i>Tehnica și virtuozitatea solistică condiții necesare interpretării vocale</i> . Cluj-Napoca: MediaMusica, 2006. 122 p.	Biblioteca CEEA „Ștefan Neaga”	
6.	Uscătescu, C. R. <i>Arta cântului</i> . București: Editura Muzicală, 1989. 144p.	Biblioteca CEEA „Ștefan Neaga”	

Repertoriu

Nr. crt.	Denumirea resursei	Locul în care poate fi consultată/ accesată/ procurată resursa	Numărul de exemplare disponibile
1.	Vdovicenco, J. Vdovicenco, V. <i>Catalog de repertoriu</i> . Chișinău: „Cu drag”, 2012. 420 p.	Bibliotecile personale a prof. CEEA „Ștefan Neaga”	
2.	Фуки, С., Фортунатова, К. <i>Хрестоматия вокально-педагогического репертуара для сопрано</i> . Музыкальное училище I-II курсы. Москва: Музыка, 1966.	Biblioteca CEEA „Ștefan Neaga”	
3.	<i>Хрестоматия вокально-педагогического репертуара для баритона и баса</i> . Музыкальное училище I-II курсы. Москва: Музыка, 1966.	Biblioteca CEEA „Ștefan Neaga”	
4.	<i>Хрестоматия для пения. Педагогический репертуар</i> . Музыкальное училище I-II курсы. Москва: Музыка, 1988.	Biblioteca CEEA „Ștefan Neaga”	